

Sivilombudsmannen
Postboks 3, Sentrum
0101 Oslo

Deres ref:

Vår ref:
201700893-21

Dato:
13.09.2017

SVARBREV TIL SIVILOMBUDSMANNEN ETTER BESØK VED ULLERSMO FENGSEL, UNGDOMSENHET ØST 7.-8. FEBRUAR 2017

Det vises til Sivilombudsmannens brev av 20.06.2017 hvor det bes om tilbakemelding på rapportens anbefalinger innen 15. september 2017.

Ungdomsenhet øst har fått et utfordrende oppdrag, da vi skal kunne ivareta ulike og individuelle krav til sikkerhet, innhold og utganger innenfor samme enhet. Vår målsetning er å gi et helhetlig og differensiert tilbud ut i fra det enkelte barns situasjon og behov. Dette innebærer blant annet å tilby individuelle soningsforhold, samarbeide tett med barnets foreldre/verger, politi, barneverntjenesten, skole og NAV under straffegjennomføringen. Et helhetlig og differensiert tilbud for den enkelte innsatte innebærer også at enheten vurderer overføring til alternative straffegjennomføringsformer gjennom hele soningsforløpet.

Enheden åpnet i april 2016, og vi ser behovet for en større gjennomgang av ulike sider ved enhetens drift. Hensikten med en slik gjennomgang er å sikre at den enkelte innsatte mottar et tilbud som er individuelt tilpasset. Vi anser Sivilombudsmannens rapport som et viktig bidrag i dette arbeidet. Vi jobber daglig med å gi innsatte et godt og kriminalitetsforebyggende tilbud. Rapporten har bidratt til forbedringer og endringer i vårt arbeid, og sammen med egne erfaringer har den vært med på å gi innsatte stadig bedre oppfølging både under soning og etter løslatelse.

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) har nylig sendt ut forslag til nye retningslinjer for mindreårige innsatte på høring. I den forbindelse ønsker vi et regelverk som både er fleksibelt nok til individuelle tilpasninger og som sikrer større likhet mellom Ungdomsenhet Øst og Vest. Ungdomsenheten vil innarbeide de nye retningslinjene så snart de er vedtatt.

I vårt tilsvare har vi valgt å kommentere Sivilombudsmannens forebyggingsenhets konkrete anbefalinger og vår oppfølging av de ulike anbefalingene. Vi har i tillegg valgt å kommentere noen av de øvrige funnene i Sivilombudsmannens rapport.

Kriminalomsorgen region øst

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Dønnumvegen 5-8
2080 Eidsvoll

Telefon: 62 78 29 01
Telefaks:
Org.nr:

Saksbehandler:
Astrid E. Henriksen

SIVILOMBUDSMANNENS ANBEFALINGER

Rutiner ved innkomst Informasjon ved innkomst

Anbefaling:

- Ungdomsenhet øst bør sikre at skriftlig informasjon utformes på en måte som er tilpasset ungdom.

Oppfølging av anbefalingen:

Ungdomsenhet øst har siden forebyggingsenhetens besøk omarbeidet informasjonsheftet til innsatte. Heftet er mer tilpasset ungdom ved at teksten er kortere og språket enklere. Vi har i tillegg utarbeidet en lettleseilig informasjonsbrosjyre om Ungdomsenhet øst. Denne sendes ut med soningsinnkallingen, samt utleveres ved nyinnsettelse. Samtlige innsatte vil også få et informasjonsmøte etter innsettelse, hvor en ansatt går gjennom rutiner og regler, samt svarer på eventuelle spørsmål innsatte måtte ha. Informasjonen blir gitt ved flere anledninger og på ulike måter den første tiden. Ungdomsenheten har fokus på muntlig informasjon for å sikre at innsatte har fått den informasjonen de har behov for, uavhengig av leseferdigheter. Tolk benyttes ved behov.

Ungdomsenheten har videre etablert en praksis ved at enhetens barnevernsfaglige rådgiver og en ansatt fra avdelingen gjennomfører et møte med domfelte og verge i forkant av innsettelsen. Hensikten med dette møtet er å trygge og forberede domfelte før soningsstart, samt svare på eventuelle bekymringer og spørsmål domfelte eller verge måtte ha.

Til orientering følger det reviderte informasjonsheftet og informasjonsbrosjyren som vedlegg.

Anbefaling:

- Ungdomsenhet øst bør sikre at det finnes informasjonsmateriale for ungdom som ikke snakker norsk.

Oppfølging av anbefalingen:

Ungdomsenhetens informasjonsbrosjyre er nå tilgjengelig på flere ulike språk. Per dags dato har Ungdomsenhet øst oversatt informasjonsbrosjyren til fem språk; engelsk, spansk, bosnisk, persisk og punjabi. Enheten vil fortsette arbeidet med å oversette brosjyren til andre språk, samt oversette ved behov.

Inngripende tvangstiltak Sikkerhetscelle

Anbefaling:

- Ungdomsenhet øst bør sikre god fargekontrast på sikkerhetscellen og finne en løsning som innebærer at mat ikke skyves inn på gulvet.

Oppfølging av anbefalingen:

Ungdomsenheten har siden forebyggingsenhetens besøk sikret fargekontrast ved å male en av veggene i sikkerhetscellen.

Det presiseres at Ungdomsenheten aldri har hatt en rutine som innebærer at mat skal skyves inn på gulvet ved bruk av sikkerhetscellen. Døren til sikkerhetscellen har tre luker, hvorav de to øverste skal benyttes til å gi innsatte mat, drikke og lignende. Forebyggingsenheten stiller spørsmål ved hvorfor ungdomsenheten likevel anser det som nødvendig med en matluke nede ved gulvet når Kriminalomsorgsdirektoratet har gitt dispensasjon fra dette kravet. Ungdomsenheten anser den nederste luken som hensiktsmessig, til tross for to andre luker i døren. Begrunnelsen for dette er at det kan være behov for å kunne skyve inn mat og drikke til innsatte som er utagerende eller som slår det serverte vekk. På denne måten kan innsatte på eget initiativ ta til seg mat og drikke.

Kroppsvisitering

Anbefaling:

- Ungdomsenhet øst bør sikre at kun ansatte av samme kjønn er til stede under kroppsvisitering av ungdommen.

Oppfølging av anbefalingen:

Det har, etter forebyggingsenhetens besøk, blitt utarbeidet egen instruks for kroppsvisitering. I denne instruksen fremkommer det blant annet at visitasjon, så langt det er mulig, skal gjennomføres av ansatte av samme kjønn som innsatte.

Anbefaling:

- Visitasjon med full avkledning før innsettelse på sikkerhetscelle bør kun gjennomføres etter en individuell risikovurdering som bør fremgå av tilsynslogg.

Oppfølging av anbefalingen:

Ungdomsenhet øst viser til forebyggingsenhetens pkt. 9.3 som bemerker at endringer i straffegjennomføringsloven for unge innsatte har medført en høyere terskel for bruk av sikkerhetscelle. Tiltaket skal bare benyttes dersom det er tvingende nødvendig, og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart er utilstrekkelige. Ungdomsenheten tar lovbestemmelsene om inngripende tvangstiltak ovenfor innsatte svært alvorlig. Det vises her til at ingen innsatte ved Ungdomsenhet øst har blitt plassert på sikkerhetscelle siden oppstart i april 2016. Vi er av den oppfatning at det svært sjelden kan tenkes en situasjon der det fremstår som unødvendig å visitere når det foreligger grunnlag for plassering i sikkerhetscelle. Før plassering på sikkerhetscelle vil det likevel tas en individuell risikovurdering som dokumenteres i tilsynsloggen.

Anbefaling:

- Visitasjon bør gjennomføres trinnvis, ved at ungdommen får tilbake klær til overkroppen før plagg nedentil fjernes.

Oppfølging av anbefalingen:

Visiteringen ved ungdomsenheten foregår i tråd med den opplæringen som blir gitt på Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter (KRUS) og etter gjeldende lovverk. Ungdomsenheten har siden forebyggingsenhetens besøk utarbeidet rutiner for visitasjon. Da våre innsatte er en spesielt sårbar gruppe, tar ungdomsenheten individuelle tilpasninger i forhold til visitasjon, herunder en trinnvis visitasjon for å unngå at innsatte må stå helt naken.

Til orientering følger enhetens rutiner for visitasjon som vedlegg.

Sysseletting, skole og aktivisering

Mulighet for lufting

- Fengselet bør sikre at alle innsatte får tilbud om minst 1 time lufting hver dag.

Oppfølging av anbefalingen:

Ungdomsenheten kritiseres for manglende tilbud om lufting i helger i vinterhalvåret. Ungdomsenhet øst vil presisere at det legges opp til en drift hvor de innsatte skal få tilbringe mye tid ute i løpet av dagen dersom de ønsker det. Enheten arrangerer også jevnlig aktiviteter, som ofte foregår utendørs.

I den anledning ønsker Ungdomsenhet øst å nevne at da Sivilombudsmannens forebyggingsenhet var på besøk hadde enheten to innsatte. Fra 1. november 2016 til og med 1. april 2017 ble de innsatte tatt med på til sammen 107 aktivitetsfremstillinger. Disse utgangene fra fengslet gikk eksempelvis til alpinanlegg, skiturer, akedager, fotballtreninger, fotballkamper, bibliotek, kino, museumsbesøk, teaterturer, pilking og handleturer m.m.

Ungdomsenheten har, siden forebyggingsenhetens besøk, utarbeidet en ny dagsorden inneholdende betydelig mer fast luftetid. Vi har derimot gjort oss den erfaring at det er lettere å få innsatte ut i frisk luft i vinterhalvåret ved bruk av arrangerte aktiviteter. Vårt utgangspunkt er at innsatte bør få tilbringe mest mulig tid utendørs, uavhengig av luftetidene som er nedfelt i dagsorden.

Ungdomsenheten vil til opplysning få lysmaster for å sikre tilfredsstillende belysning på uteområdet.

Rutiner for innlåsing

- Ungdomsenhet øst bør sikre at ungdommen har anledning til å tilbringe minst 8 timer utenfor cellen hver dag, også i helgene.

Oppfølging av anbefalingen:

Sivilombudsmannen stiller spørsmål ved at ungdomsenheten vurderer den omfattende innlåsing av innsatte som nødvendig, til tross for den gode bemanningen. Ungdomsenhet øst er nyetablert og vi jobber daglig med å forbedre rutiner som ivaretar de innsatte på best mulig måte. Ungdomsenheten har foretatt rutineendringer som innebærer at de innsatte er betydelig mindre innlåst. De innsatte har nå anledning til å tilbringe minst 11 timer utenfor cellen på hverdager og minst 10 timer utenfor cellen på helgedager.

ØVRIGE FUNN

Bemanning

Av Sivilombudsmannens besøksrapport punkt 6.1 fremgår det at «De fleste ansatte fortalte at de følte seg trygge på jobb. Samtidig påpekte flere at den lange avstanden til Ullersmo fengsel var med på å skape følelse av utrygghet i tilfelle det skulle oppstå en nødsituasjon som ville kreve forsterket bemanning».

Ungdomsenhet øst ønsker å informere om at enheten har tilsatt tre operative vaktledere siden forebyggingsenhetens besøk. Disse har ansvar for å ivareta sikkerheten ved en eventuell uønsket hendelse. Ungdomsenheten har også iverksatt plan for å gjennomføre øvelser/ trening slik at de ansatte skal føle seg trygge.

Det miljøterapeutiske arbeidet

Under punkt 6.2 i rapporten fremgår det at «En av anbefalingene fra evalueringen av Ungdomsenheten ved Bjørgvin fengsel var at det bør satses mer på traumesensitiv tilnærming i møtet med ungdom i fengsel, inkludert veiledning og ferdighetstrening både hos ansatte og ungdom».

Det følger videre av punkt 6.2 at «I følge leder hadde Ungdomsenhet øst ikke begynt arbeidet med traumasensitiv tilnærming, og dette var primært psykologenes ansvarsområde».

For Ungdomsenhet øst fremstår det i rapporten fra forebyggingsenheten som om enheten ikke forholder seg til innsattes traumeproblematikk. Dette medfører ikke riktighet. Personalet får veiledning rundt den enkelte innsattes problematikk, herunder hvordan forstå og forholde seg til eventuell traumeproblematikk. Enheten jobber med den enkelte innsatte ut ifra psykologenes anbefalinger, og det foretas en individuell tilpasning ut i fra hver enkelt innsattes problematikk.

Det presiseres at Kriminalomsorgens grunnbemanning driver miljøarbeid, men ikke behandling. Miljøarbeid skal blant annet innebære å jobbe etter normalitetsprinsippet, samt å motivere og stimulere til prososiale liv og mestring av ferdigheter som trengs for dette. Enheten forholder seg til evidensbaserte tilnærminger hva gjelder miljøarbeid.

Det er videre ønskelig å påpeke at innsatte ved ungdomsenheten mottar tilbud om psykisk helsehjelp hos psykolog, deriblant behandling for traumer. Det presiseres at behandling av ungdom tilfaller andre lovverk enn straffegjennomføringsloven. Behandling ivaretas av helse-, rustjenester og barnevern.

Bruk av uniform i arbeid med ungdom

Spørsmålet om bruk av uniform, både i region øst og region vest, vil bli evaluert i løpet av høsten 2017.

Samtidig soning av gutter og jenter

Det fremgår av Sivilombudsmannens rapport punkt 6.6 at «Siden Ungdomsenhet øst åpnet i april 2016 har det utelukkende vært plassert gutter i fengselet. I samtaler med ledelsen fremkom det at det ikke ville være aktuelt å ta imot jenter samtidig som det oppholdt seg gutter i fengselet. Dette fordi fengselet var utformet slik at jentenes sikkerhet og trivsel ikke kunne garanteres.»

Ungdomsenhet øst er av den oppfatning at det her har oppstått en misforståelse mellom forebyggingsenheten og ledelsen ved ungdomsenheten. Det er ønskelig å presisere at ettersom det utelukkende har vært plassert gutter ved ungdomsenheten siden oppstart, har ikke dette vært en aktuell problemstilling til dags dato.

Enheten tar også imot jenter dersom det skulle bli aktuelt. Ungdomsenheten er av den oppfatning at det er mulig å ivareta jenters sikkerhet og trygghet ved avdelingen, men at det vil være hensynet til barnets beste som avgjør hvor hun plasseres.

Plassering av ungdom i fengsler for voksne

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet skriver under punkt 6.7 at det i flere samtaler kom frem at «... særlig Ullersmo fengsel ikke ble vurdert til å være et egnet fengsel for ungdommer.»

Ullersmo fengsel brukes bare som midlertidig plassering av ungdom når det ikke er plass ved Ungdomsenhetene, men når det likevel er nødvendig med fengsling. Dette skal kun være i korte perioder (timer/dager). Ungdommene som blir plassert på Ullersmo blir da plassert på en liten avdeling hvor det er inntil 10 innsatte. Videre vil en ansatt fra Ungdomsenhet øst alltid ha den daglige oppfølgingen av innsatte. I tillegg vil det tverretatlige teamet, TET, også følge opp innsatte ved behov. Hensikten med dette er at de ansatte fra Ungdomsenheten besitter kompetanse om målgruppen, og den innsatte tilbys et tilsvarende regime som ved Ungdomsenheten for å sikre at barnets beste blir ivaretatt. Regelverket for mindreårige innsatte er gjeldende for alle ungdommer, uavhengig av soningssted.

Bruk av beredskapsutstyr

Det fremgår av punkt 9.6 i Sivilombudsmannens rapport at «... ikke alle ansatte følte at de hadde tilstrekkelig kompetanse i bruken av mekaniske tvangsmidler og bedre opplæring av bruken av disse ble etterlyst.»

Videre er det påpekt at «Bruk av mekaniske tvangsmidler er et risikoområde og kan gjøre store skader hvis det blir brukt feil. Kontinuerlig opplæring og trygghet blant ansatte i anvendelsen av beredskapsutstyret er viktig for å sikre mest mulig skånsom bruk.»

Ungdomsenhet øst viser til at samtlige ansatte med fengselsfaglig utdanning har opplæring og kunnskap om forsvarlig og tilbørlig bruk av godkjente tvangsmidler og selvforsvars- og pågripelsesteknikker, herunder skadepotensiale ved bruk av fysisk makt og tvangsmidler. Ansatte uten fengselsfaglig utdanning skal ikke bruke tvangsmidler, med mindre de har fått opplæring og gjennomført praktisk godkjenningsprøve. Samtlige ansatte ved avdelingen innehar nå denne kompetansen.

Ungdomsenhetens praksis er nå at innsatte tilbys minimum 90 minutters ringetid per uke. Ved behov vil innsatte innvilges ytterligere ringetid. I tillegg har innsatte mulighet til å kommunisere med familie og venner via Skype. Dette gjelder alle de innsatte som soner ved Ungdomsenhet øst, også de som er over 18 år.

Med vennlig hilsen

Kai Oliver Næss
fungerende fengselsleder

Astrid E. Henriksen
fengselsinspektør

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Vedlegg

Kopi:

- Kriminalomsorgen region øst (sendt elektronisk)
- Kriminalomsorgsdirektoratet